

Studii și comentarii

CZU 343.1:343.341

DOI 10.5281/zenodo.5577978

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CREAREA SAU CONDUCEREA UNEI ORGANIZAȚII CRIMINALE ÎN SISTEMUL DE DREPT ROMANO-GERMANIC (PARTEA-I-A)

Radion COJOCARU,*doctor în drept, profesor universitar***Andrei CAZACICOV,***doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

În prezentul studiu, prin prisma metodei comparative de studiere a dreptului penal autorii abordează infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale incriminată în legislațiile penale ale altor state. Drept criteriu predilect, care a stat la baza selectării acestor legislațiilor penale l-a constituit diferitele familii juridice existente pe mapamond. Prin urmare, dat fiind faptul că Republica Moldova face parte din familia romano-germanică a dreptului, am considerat ca fiind oportună studierea, în prim plan, a infracțiunii prevăzute la art. 284 C.pen. în coraport cu normele penale de referințe din sistemele de drept romano-germane. Cunoașterea elementelor de drept penal comparat în materia consemnată, pe o parte, poartă un caracter cognitiv care ridică nivelul de cunoaștere a infracțiunii prevăzute la art. 284 C.pen., pe de altă parte, ar oferă repere conceptuale care stau la baza perfecționării sediilor normative predestinate prevenirii criminalității organizate.

Cuvinte cheie: infracțiune, grup organizat, organizație criminală.

CRIMINAL LIABILITY FOR THE CREATION OR LEADING OF A CRIMINAL ORGANIZATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE ROMANIAN-GERMAN LEGAL SYSTEM (PART I)

Radion COJOCARU,*PhD, University Professor***Andrei CAZACICOV,***PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA*

In the light of the comparative method of criminal law contemplation, the authors within the present study approach the crime of creating or leading a criminal organization incriminated in the criminal laws of other states. As a favorite criterion, which formed the basis for the selection of these criminal laws, the various legal families from all over the world were used. Therefore, given the fact that the Republic of Moldova is part of the Romanian-Germanic family of law, we considered it appropriate to study, in the foreground, the crime provided in art. 284 of the Criminal Code in accordance with the criminal norms of references of the Romanian-German legal systems. Perception of the elements of criminal compared law in the recorded matter, on the one hand, has a cognitive character that raises the level of information about the crime provided in art. 284 of the Criminal Code, and on the other hand, would provide conceptual guidelines that underlie the improvement of normative headquarters foredoomed for the prevention of organized crime.

Keywords: offence, organized group, criminal organization.

Introducere. După cum afirmă Popescu S.: „[d]in punct de vedere al logicii, comparația este o operațiune realizată de cercetător sau analist, care are ca scop constatarea unor elemente identice sau

diferite la două fenomene. În domeniul dreptului se poate realiza compararea sistemelor de drept ale diferitelor state, ramurile unui sistem de drept dat între ele, instituțiile unei ramuri de drept unele

cu altele, ori normele juridice una cu alta” [1].

Președintele Curții de Justiție a Uniunii Europene, dl. Lenaerts Koen, a accentuat că „[m]etoda dreptului comparat reprezintă un valoros instrument de interpretare, utilizat în vederea atingerii scopului interpretării uniforme a legii” [2, p. 15].

Analiza comparativă nu este un scop în sine, ci s-a dezvoltat ca o metodologie robustă în urma unor nevoi de analiză sistematică a unor fenomene de interes [3, p.47]. Pierre Legrand afirmă că: „[c]omparatistul preocupat de calitatea întreprinderii comparative va urmări, deci, mai degrabă decât o multiplicare a unor studii care se pretind comparative, emergența unor analize aprofundate consacrate teoriei practicii comparației în drept” [4, p.79]. Totodată, potrivit aserțiunii distinsul penalist N.D. Sergheievski: „Cercetările științifice nu se pot baza doar la elementele dreptului pozitiv ale unui stat (drept autohton). Promovarea exclusivă doar a elementului național înseamnă negarea și înlocuirea realităților istorice cu propria utopie samavolnică” [5, p. 278].

Așadar, lumea contemporană se prezintă împărțită în câteva mari sisteme (familii) de drept pe criteriul tipului istoric de drept căruia îi aparțin, sorginetele discrepantei izvorând din apropierea sistemelor de drept ale diferitor țări ca urmare a transformărilor sociale petrecute. În panorama marilor sisteme de drept contemporan o deosebită importanță îi revine sistemului de drept romano-germanic, care este răspândit nu numai în Europa, ci și în America Centrală, America de Sud, precum și în Africa.

În țările sistemului de drept romano-germanic, răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale este cuprinsă de textul dispozițiilor legii, ca izvor principal al dreptului.

Conținutul de bază. În vederea optimizării studiului de comparativism, prezentarea textului normativ al statului străin va fi urmată de trasarea principalelor diferențe în raport cu legislația penală autohtonă, ceea ce va permite în final obținerea concluziilor prin abstragere, clasificarea normelor în funcție de anumite criterii distinctive, fără a devia de la obiectul cercetării.

Federația Rusă. Conform art. 210 Cod penal al Federației Ruse (C. pen. al F.R.) se prevede răspunderea penală pentru organizarea comunității criminale (organizației criminale) sau participarea la ea.

La alin. (1) al art. 210 C. pen. al F.R. se prevede: „Crearea comunității criminale (organizației criminale) cu scopul comiterii a uneia sau a mai multor infracțiuni grave sau deosebit de grave ori conducerea acestei comunități (organizației) sau a subdiviziunilor structurale constitutive, precum și coordonarea acțiunilor grupelor organizate, crearea legăturilor stabile între ele, elaborarea planurilor și crearea condițiilor pentru comiterea infracțiunilor de grupurile organizate, împărțirea sferelor de influență criminală și (sau) veniturilor criminale între aceste grupe” [6].

Alineatul (1¹) al aceluiași articol prevede: „Participarea la întâlnirea organizatorilor, conducătorilor (liderilor) sau a altor reprezentanți ai comunităților criminale (organizațiilor criminale) și (sau) grupuri organizate pentru a comite cel puțin una din infracțiunile prevăzute în primul alineat al acestui articol” [6].

Alineatul 2 al articolului pre-citat instituie răspundere pentru: „Participarea la comunitatea criminală (organizația criminală)” [6].

La alin. (3) al articolului de referință se instituie răspundere penală pentru: „Faptele prevăzute de alin. (1), (1¹) și (2) al acestui articol, săvârșite de persoana cu folosirea situației de serviciu” [6].

Alineatul 4 al art. 210 C. pen. al F.R. stipulează: „Faptele, prevăzute de alin. (1) sau (1¹) al acestui articol, comise de către persoana care ocupă locul de frunte în ierarhia criminală” [6].

O deosebită atenție merită Notele de la finele articolului, conform cărora:

„Nota 1. Fondatorii, participanții, conducătorii, membrii organelor de conducere și angajații unei organizații înregistrate ca persoană juridică și (sau) conducătorii, angajații unității sale structurale nu sunt supuși răspunderii penale în temeiul prezentului articol numai în virtutea structurii organizatorice a organizației și (sau) a subdiviziunii sale structurale și săvârșirea oricărei infracțiuni în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor de gestionare a organizației sau în legătură cu activitatea antreprenorială sau de altă natură economică a organizației, cu excepția cazului în care această organizație și (sau) subdiviziune structurală a fost creată în mod intenționat pentru a comite una sau mai multe infracțiuni grave sau mai deosebit de grave”

„2. Persoana care a săvârșit cel puțin una dintre infracțiunile prevăzute în acest articol, care a încetat benevol participarea la comunitatea criminală (organizația criminală) sau la o subdivi-

ziune structurală a acesteia, sau care a informat despre pregătirea întâlnirii a organizatorilor, conducătorilor (liderilor) sau a altor reprezentanți ai comunităților criminale (organizațiilor criminale) și (sau) grupurilor organizate și a contribuit activ la descoperirea sau prevenirea activităților comunității criminale (organizației criminale) sau a unității sale structurale și (sau) divulgarea și (sau) prevenirea infracțiunilor comise de comunitatea criminală (organizația criminală) sau de unitatea sa structurală este liberată de răspundere penală, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune” [6].

Distincțiile dintre norma corespondentă ale legislației penale ale Republicii Moldova și cea a Federației Ruse sunt vădite:

În cadrul art. 210, alin. (1) C. pen. al F.R. este bine evidențiat scopul creării comunității criminale (organizației criminale), *id est* scopul comiterii uneia sau a mai multor infracțiuni grave sau deosebit de grave.

În art. 284, alin. (1) C. pen. al R.M., doar o singură modalitate normativă de comitere a infracțiunii comportă un scop determinat, și anume înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente, care circumscrie scopul săvârșirii de infracțiuni. În celelalte cazuri, scopul nu este un semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii, iar în consecință se poate de presupune că astfel de modalități de comitere a infracțiunii, precum este acumularea de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept poate include și un alt scop decât comiterea de infracțiuni – pentru elaborarea dărilor de seamă, obținerea datelor statistice, pentru satisfacerea curiozității etc.

Art. 284, alin. (1) C. pen. al R.M. se caracterizează printr-un număr mai mare de modalități normative de comitere a infracțiunii în comparație cu art. 210 C. pen. al F.R., fapt condiționat de descrierea modalităților de creare a unei organizații criminale sau conducere a acesteia.

În cazul legiuitorului rus, modalitățile de comitere a respectivei infracțiuni nu sunt limitate de dispoziția normei, ci se interpretează de doctrină, spre exemplu: „crearea organizației criminale se poate manifesta prin înțelegere prealabilă, căutare și racolare de coparticipanți, finanțare, achiziționare de arme și altele” [7].

Spre deosebire de C. pen. al R.M., art. 210 C. pen. al F.R. prevede circumstanțe agravante: „săvârșite de persoana cu folosirea situației de ser-

viciu” și, de asemenea, „comise de persoana care ocupă locul de frunte în ierarhia criminală”. Acest moment delimitează și dozează în mod rațional răspunderea penală pentru comiterea faptei de către persoane cu anumite calități ce facilitează comiterea infracțiunii.

La art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. este prevăzută o componentă de infracțiune distinctivă și independentă – participarea la comunitatea criminală (organizația criminală) [7].

Așadar, în Republica Moldova, în condițiile lipsei unei astfel de modalități normative de comitere a infracțiunii, membrii comunității (organizației) criminale, în acțiunile cărora nu se conțin alte infracțiuni, nu pot fi atrași la răspundere penală. Spre exemplu, acei membri ai organizației criminale care acordă servicii medicale, juridice sau altele asemenea, nu pot fi atrași la răspundere penală nici conform art. 284 C. pen. al R.M., nici în conformitate cu art. 42, alin. (5) (complicitate) raportat la această normă [8, p. 240].

Cu titlu de informare, se menționează că regimul sancționator al art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. este redus aproape la jumătate comparativ sancțiunii instituite la art. 210, alin. (1) al aceluiași cod. Dacă art. 210, alin. (1) C. pen. al F.R. prevede pedeapsa „cu privare de libertate pe un termen de la douăsprezece la douăzeci de ani, cu amendă în mărime de până la cinci milioane de ruble sau în mărimea salariului sau a altui venit al condamnatului pentru o perioadă de până la cinci ani sau fără aceasta și cu limitarea libertății pe un termen de la unu la doi ani” [9], atunci art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. prevede „privarea de libertate pe un termen de la șapte la zece ani, cu amendă în mărime de până la trei milioane de ruble sau în mărimea salariului sau a altui venit al condamnatului pentru o perioadă de până la cinci ani sau fără aceasta și cu limitarea libertății pe un termen de la unu la doi ani” [9].

Nota de la art. 210 C. pen. al F.R. permite liberarea de răspundere penală a membrilor comunității (organizației) criminale într-o conjunctură mai restrictivă decât dispoziția cu orientare similară din legislația moldovenească.

Astfel, art. 47, alin. (6) C. pen. al R.M. – normă care prevede cazurile de liberare de răspundere penală a membrilor organizației criminale – nu obligă membrul organizației criminale să înceteze participarea la aceasta din urmă, nu ia în calcul contribuția alternativă la încetarea activității infracționale, nu prescrie absența în acțiunile re-

alizate de către membrul organizației criminale a unei alte componente de infracțiune. Din această perspectivă, carențele descriptive a liberării de răspundere penală a membrilor organizației criminale poate duce inevitabil la abuz atât din partea organelor de drept, cât și din partea altor forțe cointeresate în dănuirea criminalității organizate.

Potrivit autorilor Stăncilă C.L., Gîrleanu C.G.: „[l]egătura strânsă dintre infracțiunile cu caracter terorist și formele complexe de organizare a activității criminale se accentuează într-un mod indubitabil. Relaționarea dintre organizațiile teroriste și cele criminale se realizează prin angrenarea nemijlocită a rețelelor teroriste în acțiuni conexe ale crimei organizate precum traficul de droguri, contrabanda cu arme, muniții, explozibili, substanțe interzise - de natură toxică sau radioactivă -, economia subterană, migrația ilegală etc.” [10, p. 66]. Așadar, orientarea teroristă a organizației criminale sau a grupului criminal organizat condiționează agravarea răspunderii penale conform art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M.

Merită de atenționat faptul că simplul scop de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist nu determină existența obligatorie a unui concurs de infracțiuni dintre art. 284, alin. (2) C. pen. și a uneia sau a mai multor infracțiuni atribuite de legiuitor la categoria infracțiunilor cu caracter terorist. În acest caz, pentru existența componentei de infracțiune este suficientă doar constatarea urmării respectivului scop de către făptuitor (făptuitori).

Altă situație este atestată în cazul în care scopul infracțiunii cunoaște o realizare efectivă, adică mai întâi se creează grupul criminal organizat sau organizația criminală, iar ulterior se pregătește, se atentează sau se comite o altă infracțiune. În cazul dat ne aflăm în prezența unui concurs real de infracțiuni. În speță, *cet. L.C. a creat o organizație criminală și în cadrul căreia, împreună cu cet. V.M., l-au amenințat pe cet. A.B. cu răfuială fizică întru comiterea omorului cet. N.S. Ulterior, A.B. a refuzat să ducă până la capăt realizarea planului criminal al condamnaților V.M. și L.C., fapt pentru care, la data de 05.11.2010, a fost maltratat de către ultimul. Acțiunile inculpatului L.C. au fost încadrate conform prevederilor art. 284 alin. (1) și art. 26, 42 alin. (4), 145 alin. (2) lit. i), p) C. pen.* [11].

În cazul legislației penale a Federației Ruse răspunderea penală pentru organizarea comunității teroriste și participarea la ea se instituie printr-o normă prohibitivă statuată la art. 205.4 C. pen.

(Organizarea unei comunități teroriste și participarea la aceasta). Conform conținutului acestui articol:

„1. Crearea comunității teroriste, adică a unui grup stabil de persoane, care s-au reunit în prealabil în scopul desfășurării activității teroriste sau pentru pregătirea sau comiterea uneia sau mai multor infracțiuni prevăzute la articolele 205.1, 205.2, 206, 208, 211, 220, 221, 277, 278, 279, 360 și 361 din prezentul cod, sau a altor infracțiuni în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului, precum și conducerea unei astfel de comunități teroriste, a unei părți a acesteia sau a unităților structurale ce intră într-o astfel de comunitate –

se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 15 la 20 de ani, cu (sau fără) amendă de până la un milion de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri pentru o perioadă de până la 5 ani, și cu o limitare a libertății pentru o perioadă de la 1 la 2 ani, sau detențiune pe viață.

2. Participarea la comunitatea teroristă – se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 5 la 10 de ani, cu (sau fără) amendă de până la 500 000 de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri ale condamnatului pentru o perioadă de până la 3 ani.

Notă. 1. Persoana care a încetat benevol participarea la comunitatea teroristă și care a informat despre existența acesteia se liberează de răspundere penală, dacă acțiunile acesteia nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune. Nu poate fi considerată încetare benevolă a participării la comunitatea teroristă dacă este făcută în momentul reținerii sau în momentul de după reținere a persoanei ori după începerea urmării penale în privința acesteia sau în cazul desfășurării acțiunilor de urmărire penală sau a acțiuni procesuale dacă persoana cunoștea acest fapt.

3. Prin sprijinirea terorismului [...] se înțelege prestarea de servicii, de ajutor material, financiar sau de altă natură care facilitează activitatea teroristă” [12].

Cercetarea minuțioasă a normei de la art. 205.4 C. pen. al F.R. permite de a trage următoarele constatări cu valență juridică, raportate la prevederile legislative din C. pen. al R.M.:

a) Pentru organizațiile/ asociațiile/ comunitățile criminale orientate spre comiterea infracțiunilor teroriste se apelează la o nouă formă de participație penală – organizația teroristă.

Conform art. 24, alin. (2) al Legii federale

nr. 35-FZ din 06.03.2006 cu privire la combaterea terorismului [13], organizația este recunoscută ca teroristă și urmează a fi supusă lichidării (iar activitatea ei este interzisă) [...] în cazul în care în numele sau în interesul acesteia se realizează organizarea, pregătirea și comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 205-206, 208, 211, 220, 221, 277-280, 282.1-282.3, 360 și 361 din Codul penal al Federației Ruse, precum și în cazul în care aceste acțiuni sunt efectuate de către persoana care realizează controlul drepturilor și obligațiilor organizației. În legislația R.M. termenului de „organizație teroristă” i se atribuie înțelesul de: „organizație creată în scopul desfășurării activității teroriste sau organizație care admite recurgerea la terorism în activitatea sa. Organizația se consideră teroristă dacă măcar una din subdiviziunile sale structurale desfășoară activitate teroristă” [14].

b) Norma ce incriminează organizarea unei comunități teroriste este distinctă de ceea ce instituie răspundere penală pentru organizarea unei comunități (organizații) criminale, acestea din urmă fiind prevăzute la articole diferite din C. pen.

c) Este supusă răspunderii și pedepsei penale atât organizarea comunității (organizației) criminale sau comunității teroriste, cât și participarea la o asemenea formă de organizare a activității infracționale.

d) Participantul la o comunitate (organizație) criminală sau la o organizație teroristă este liberat de răspundere penală doar dacă acțiunile sale nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune și doar dacă a încetat benevol participarea la respectivele entități criminale.

e) Dacă, pentru legislația penală a R.M., lista infracțiunilor cu caracter terorist este una exhaustivă și scopul de comitere a unei infracțiuni cu caracter terorist implică o limitare vădită la un număr concret de infracțiuni, atunci construcția legislativă a art. 205.4 C. pen. al F.R. nu presupune o limită în ceea ce privește infracțiunile pentru care se constituie comunitatea teroristă.

Scopul creării comunității teroriste înglobează nu doar comiterea infracțiunilor cu caracter terorist, ci și a celor de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului. Or, conform art. 63. alin. (1), lit. r) C. pen. al F.R., comiterea infracțiunii în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului este prevăzută drept circumstanță agravantă legală. Respectiv, spre exemplu, crearea unui grup criminal organizat pentru realizarea unui furt în scop de contribuire la activitatea teroristă, con-

form legislației în vigoare a R.M., urmează a fi calificat strict în conformitate cu art. 26, 186 alin. (3) lit. b) C. pen., fără antrenarea răspunderii penale conform art. 284 alin. (2) C. pen. Aceeași situație se va atesta și în cazul altor infracțiuni neincluse în lista de la art. 134¹¹ C. pen. [15, p. 70-71].

Este remarcabil și faptul că pentru organizarea activității unei organizații teroriste și participarea la activitatea unei asemenea organizații legiuitorul rus a prevăzut răspundere penală separată conform art. 205.5 C. pen. al Federației Ruse. Reiese în mod logic că organizarea comunității teroriste nu absoarbe și organizarea activității unei organizații teroriste. Dacă distincția dintre termenii de comunitate (teroristă) și organizație (teroristă) este de natură sintactică (nici C. pen. al F.R., nici legea specială [16] și nici Plenul Curții Supreme nu delimitează acești doi termeni), atunci diferența dintre organizare și organizare a activității este vădită, fapt demonstrat și de regimul sancționator mai sever în cazul participării la activitatea organizației teroriste comparativ cu simpla participare la organizația teroristă.

Republica Ucraina. În Codul penal al Ucrainei (C. pen. al Ucr.), răspunderea penală pentru crearea, conducerea organizației criminale, dar și participarea la aceasta este prevăzută la art. 255.

În acord cu art. 255, alin. (1) C. pen. al Ucr.: „Crearea organizației criminale, conducerea unei asemenea organizații sau cu unitățile sale structurale, - se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 7 la 12 ani, cu confiscarea averii” [17].

Articolul 255, alin. (2) C. pen. al Ucr. prevede răspundere penală pentru: „Participarea la o organizație criminală, - care se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 5 la 12 ani, cu confiscarea averii” [17].

Alineatul (3) al aceluiași articol prevede: „Faptele prevăzute de alineatele 1 și 2 ale acestui articol comise de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu, - se pedepsește cu privarea de libertate pe un termen de la 8 la 13 ani, cu confiscarea averii” [17].

Alineatul (4) din același articol statuează: „Crearea unei comunități criminale, adică reunirea a două sau mai multe organizații criminale, conducerea unei asemenea comunități, - se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 10 la 15 ani, cu confiscarea averii”.

Conform art. 255, alin. (5) C. pen. al Ucr.: „Faptele prevăzute de alineatele 1, 2 sau 4 din pre-

zentul articol, săvârșite de o persoană care exercită influență criminală sau este o persoană care se află în statutul de subiect de influență criminală sporită, inclusiv cu statut de „hoț în lege”, - se pedepsește cu privarea de libertate pe un termen de la 12 la 15 ani, cu confiscarea averii” [17].

Potrivit art. 255, alin. (6) din același cod: „Se liberează de răspundere penală persoana, alta decât organizatorul sau conducătorul organizației criminale, pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzută la alineatul 2 sau 3 al acestui articol, dacă ea a informat o în mod benevol despre suspiciunea de săvârșire a acestei infracțiuni și despre crearea unei organizații criminale sau participarea la ea, și a contribuit activ la dezvăluirea acesteia” [17].

Notele finale ale art. 255, alin. (5) C. pen. al Ucr. definesc conceptele de „influență criminală” și „subiect cu statut de influență criminală sporită, inclusiv cu statut de «hoț în lege»”.

Comparând art. 255 C. pen. al Ucr. și art. 284 C. pen. al R.M., ajungem la următoarele concluzii:

1. Legislația penală a Ucrainei nu face o enumerare a modalităților de realizare a creării sau conducerii unei organizații criminale;

2. Forma de liberare de răspundere penală pentru membrii organizației criminale prevăzută la art. 255, alin. (6) C. pen. al Ucr. este mai apropiată de forma prevăzută în partea generală a C. pen. al R.M., decât de cea instituită la Nota de la art. 210 C. pen. F.R.

3. Spre deosebire de normele corespondente din legislația Ucrainei și a Rusiei, crearea sau conducerea organizației criminale sau conducerea ei în legea penală națională nu prevede:

- răspundere penală pentru participarea la o astfel de formă de organizare a activității criminale sau la activitățile desfășurate de aceasta;

- agravarea răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii de către o persoană cu funcție de răspundere.

4. În cazul în care crearea sau conducerea organizației criminale este însoțită de scopul comiterii uneia sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist, răspunderea penală în acord cu legislația penală a R.M. este agravată conform art. 284, alin. (2) C. pen., în timp ce legiuitorul ucrainean a prevăzut în secțiunea 9-a a părții speciale a C. pen. (*Infracțiuni contra securității publice*), o normă separată – Crearea grupului terorist sau a organizației teroriste (art. 258-3 C. pen. al Ucr.) [8, p.241].

Conform art. 258-3 C. pen. al Ucrainei:

„1. Crearea grupului terorist sau a organizației teroriste, conducerea respectivului grup sau a respectivei organizații ori participarea la ele, precum și sprijinul organizațional sau de altă natură în vederea creării sau funcționării grupului terorist sau organizației teroriste –

se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 8 la 15 ani cu (sau fără) confiscarea averii.

2. Se liberează de răspundere penală, pentru faptele prevăzute de alin. (1) a respectivului articol, persoana, cu excepția organizatorului și conducătorului grupului terorist și organizației teroriste, care a informat benevol organul de drept despre activitatea teroristă corespunzătoare, a contribuit la încetarea acestei activități sau descoperirii infracțiunilor, comise în legătură cu crearea sau funcționarea unui asemenea grup sau organizații, dacă în acțiunile acestuia nu sunt semnele altei componente de infracțiune” [17].

Suprapunerea art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M. cu art. 258-3 C. pen. al Ucr. denotă următoarele particularități:

a) legiuitorul din R. Ucraina operează cu sintagmele „grup terorist” și „organizație teroristă”, pe când în cazul R.M. – „organizație criminală” și „grup criminal organizat”. Acest fapt evidențiază o dată în plus caracteristicile organizației teroriste în raport cu organizația criminală, care, datorită specificului său, comportă o semantică mai restrânsă;

b) legislația penală a R. Ucraina incriminează fapta de participare la grupul terorist sau organizația teroristă, fapt nereglementat și de legislația penală națională;

c) liberarea de răspundere penală a participanților la grupul terorist și la organizația teroristă, fiind prevăzută nemijlocit în cadrul normei incriminatoare, prevede și cazurile de excepție, când în acțiunile participanților se întrunesc semnele altei/ altor componente de infracțiune [15, p. 71].

Notabil este faptul că C. pen. al Ucr. instituie răspundere penală pentru următoarele fapte: Instalarea sau răspândirea influenței criminale (art. 255-1); Organizarea, asistența în organizarea sau participarea la o adunare (întrunire) criminală (art. 255-2); Asistența membrilor organizațiilor criminale și tănuirea activităților lor criminale (art. 256).

Analiza legislațiilor penale ale altor țări ale Comunității Statelor Independente (CSI), spre

exemplu art. 262 C. pen. al Republicii Kazahstan [18], art. 285 C. pen. al Republicii Belarus [19], art. 218 C. pen. al Republicii Azerbaidjan [20], arată aceleași diferențe în raport cu C. pen. al R.M.

Totodată, la art. 262, alin. (2) C. pen. al Republicii Kazahstan se incriminează fapta de participare la o grupare criminală, cât și la o organizație criminală. Nota de la finele articolului citat prevede liberare de răspundere penală cu condițiile că persoana a încetat participarea la o asemenea organizație și în faptele sale nu se conțin semnele altei infracțiuni.

Aceste prevederi sunt valabile și pentru art. 223 C. pen. al Republicii Armenia (Crearea comunității criminale și participarea la aceasta) [21]. Spre deosebire de alte forme de liberare de răspundere penală pentru infracțiunea supusă cercetării, a fost identificată la art. 223, alin. (4) C. pen. al Republicii Armenia, posibilitatea aplicării respectivei instituții asupra oricăror participanți ai organizației (comunității) criminale: organizator, conducător, membru-participant [8, p. 242-243].

România. Răspunderea penală pentru constituirea unui grup infracțional organizat, conform art. 367 Cod penal al României (C. pen. al Ro.), include:

„(1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup

se pedepsește cu închisoare de la unu la cinci ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoare mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost urmate de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului.

(5) Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni” [22].

Analizând minuțios discrepanțele dintre art. 367 C. pen. al Ro. cu art. 284 C. pen. al R.M., ies în vizor următoarele constatări de ordin juridico-penal:

1. Legislația penală a României instituie răspundere penală, *inter alia*, pentru aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a grupului infracțional organizat.

2. Forma participației penale, preluând conotațiile convenționale [23], reține denumirea de grup infracțional organizat, deplasându-se de la formele tipice statelor din spațiul ex-sovietic de grup criminal organizat și organizație criminală.

Este reușită și definirea conceptului de grup infracțional organizat la art. 367, alin. (6) C. pen. al Ro., noțiunea fiind preluată aproape în mod intact din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate.

3. Clauza de impunitate inserată la art. 367, alin. (4) C. pen. al Ro. operează doar dacă grupul infracțional organizat nu a fost descoperit anterior denunțului și nu a fost începută săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopurile grupului.

4. Norma de incriminare a constituirii unui grup infracțional organizat prevede, drept inovație, circumstanțe atenuante a răspunderii penale în cazul înlesnirii desfășurării anchetei penale, aflării adevărului, tragere la răspundere penală a membrilor grupului de referință.

5. Codul penal al României nu instituie răspundere penală pentru constituirea, asocierea sau conducerea unei entități teroriste.

În cazul României, cadrul legal de prevenire și combatere a terorismului își găsește reflectare într-o lege specială – Legea privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [24], care, în Capitolul IV, intitulat „Infracțiuni și contravenții”, incriminează un șir de fapte cu orientare teroristă, prevăzând totodată și sancțiunea pentru comiterea acestora.

Conform art. 35 al Legii sus-indicate:

„(1) Fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri –

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani

și cu interzicerea unor drepturi, fără a se putea depăși maximul pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

(2) Fapta de a conduce o entitate teroristă – se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani și interzicerea unor drepturi” [24].

Prin „entitate teroristă”, conform art. 4 al aceleiași legi, se are în vedere: „persoana, gruparea, grupul structurat sau organizația care: a) comite sau participă la acte teroriste; b) se pregătește să comită acte teroriste; c) promovează sau încurajează terorismul; d) sprijină, sub orice formă, terorismul” [24].

Binevenite sunt și explicațiile definițiilor de grup structurat, grupare teroristă, organizație teroristă:

„Grup structurat – un grup care nu este format aleatoriu pentru săvârșirea imediată a unui act terorist, nu presupune un număr constant de membri și nu necesită stabilirea, în prealabil, a rolului acestora sau a unei structuri ierarhice” [24].

„Grupare teroristă – grup structurat mai mare de două persoane, înființat pe o anumită perioadă de timp și care acționează concertat pentru comiterea de acte teroriste” [24].

„Organizație teroristă – structură constituită ierarhic, cu ideologie proprie de organizare și acțiune, având reprezentare atât la nivel național, cât și internațional și care, pentru realizarea scopurilor specifice, folosește modalități violente și/sau distructive” [24].

Compararea art. 284 C. pen. al R.M. cu art. 35 al Legii 535/2004 a României, scoate în evidență următoarele subtilități:

a) Crearea sau conducerea entității teroriste, prezentând un grad diferențiat de pericol social, sunt sancționate în mod diferit. Acest fapt nu se atestă în nici una din legislațiile penale examinate.

b) Se supune răspunderii penale și fapta de aderare sau sprijinire a unei asocieri cu scop de comitere a actelor de terorism.

O dată în plus se conturează regula de incriminare și sancționare inclusiv a acțiunilor participanților la asocierea teroristă, fapt exceptat de legea penală actuală a Republicii Moldova.

c) Entitatea teroristă presupune și forme de grupare nestructurate și neorganizate.

Prin aceasta se lărgeste considerabil cercul persoanelor ce pot fi supuse răspunderii penale pentru participarea la orice fel de asociere în scopul comiterii actelor de terorism [15, p. 72-73].

Franța. Codul penal al Franței (C. pen. al

Fr.) conține clasificarea faptelor existentă încă în legea penală din 1810, actualmente perimată: crime, delictes și contravenții [25], criteriul de delimitare fiind desprins din gravitatea faptelor comise. O altă particularitate a C. pen. francez o constituie reglementarea legislativă pe teritoriile de peste mări: Noua Caledonie, insulele Wallis-et-Futuna, Departamentul Mayotte. Toate aceste particularități, precum și multe altele, fac ca legea penală să fie constituită dintr-un număr de peste 1500 de articole, fapt ce se impune prin grandoare.

Cu referire la subiectul de studiu, se menționează că legislația penală franceză nu conține o normă independentă care ar reglementa răspunderea pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale, în sensul înțeles de legiuitorul autohton. Totuși, odată prevăzându-se noțiunea pentru „banda organizată”, care conform art. 132-71 constituie: „[o]rice grupare formată sau orice înțelegere stabilită în vederea pregătirii, caracterizată prin una sau mai multe fapte materiale, a uneia sau a mai multor infracțiuni” [26], se impune concluzia logică despre necesitatea sancționării formelor complexe de manifestare a criminalității organizate.

După cum arată autorul Pașca Ioana-Celina: „Codul penal francez din 1994 definește conceptul de «crimă organizată» prin două norme penale distincte, respectiv asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni și banda organizată” [27, p.69].

Astfel, participarea la o grupare formată sau la o înțelegere stabilită în vederea pregătirii unor infracțiuni precum crimele împotriva umanității (art. 212-3), crima de eugenie (art. 214-4), fapte de violențe voluntare împotriva persoanelor (art. 222-14-2), delictes de război (art. 461-18), este pedepsită în mod separat conform sancțiunilor instituite de articolele pre-citate.

Comiterea faptelor în bande organizate, de asemenea, se sancționează în mod particular, în sensul agravării răspunderii penale pentru infracțiunea comisă în componența sa de bază: art. 214-3 C. pen. al Fr. pentru eugenie și clonaj, art. 222-4 C. pen. al Fr. pentru tortură și acte de barbarie, art. 222-35, alin. (2) C. pen. al Fr. pentru fabricarea de stupefiante etc.

Un alt mod de organizare a activității criminale o constituie asocierile de răufăcători¹. Astfel potrivit art. 450-1 C. pen. al Fr.: „Constituie o aso-

¹ Notă: în funcție de traducere, termenul „răufăcători” echivalează cu cel de „infractori”.

ciere de infractori orice grupare formată sau convenită constituită în vederea pregătirii, caracterizată de una sau mai multe fapte materiale, de una sau mai multe crime sau de unul sau mai multe delictе de cel puțin 5 ani închisoare” [26].

Dacă infracțiunile pregătite sunt crime sau delictе pedepsite cu 10 ani de închisoare, participarea la o asocierе de infractori se pedepsește cu 10 ani de închisoare și cu amendă de 150 000 euro.

Dacă infracțiunile pregătite sunt delictе pedepsite cu cel puțin 5 ani de închisoare, participarea la o asocierе de infractori se pedepsește cu 5 ani de închisoare și cu amendă de 75 000 euro” [26].

Clauza de nepedepsire în acest caz se instituie prin prevederile art. 450-2 C. pen. al Fr.: „Orice persoană care a participat la gruparea sau înțelegerea definite la articolul 450-1 este scutită de pedeapsă dacă, înainte de orice urmărire, a dezvăluit gruparea sau înțelegerea autorităților competente și a permis identificarea celorlalți participanți” [26].

În definitiv, se ajunge la concluzia că legislația penală franceză nu prevede răspundere penală concretizată și autonomă pentru forma de participație penală – organizația criminală, în înțelesul atribuit de legislația penală a R.M.. Cu toate acestea, alte forme de asocierе sunt pedepsite fie izolat (grupările formate pentru pregătirea anumitor crime, delictе sau contravenții, sau, la general, a crimelor ori delictelor de o anumită gravitate, ca în cazul asociațiilor de răufăcători) fie în calitate de componente calificate de infracțiune, intervenind în calitate de circumstanțe agravante.

Asocierеa în vederea săvârșirii de infracțiuni, spre deosebire de banda organizată, întrucât este o infracțiune autonomă, permite reprimarea participanților înainte de comiterea infracțiunii scop, incriminând de fapt actele preparatorii în vederea comiterii infracțiunilor scop. În plus, legea prevede posibilitatea reținerii infracțiunii și în cazul unei înțelegeri care, evident, va putea fi dovedită prin „existența unuia sau mai multor acte materiale” [27, p. 72].

Nu în ultimul rând, Codul penal francez prevede în mod expres răspunderea persoanei juridice în cazul comiterii infracțiunii de asocierе în vederea săvârșirii de infracțiuni (art. 450-4 C. pen. al Fr.).

În ceea ce privește dirijarea sau organizarea unui grup în vederea pregătirii a unuia din actele de terorism se instituie răspundere penală prin intermediul art. 421-5 C. pen. al Fr., iar în ceea

ce privește participarea la un asemenea grup sau înțelegere în vederea pregătirii actului de terorism este prevăzută norma de la art. 421-2-1 C. pen. al Fr.

Astfel, conform art. 421-2-1 C. pen. al Fr.: „Constituie de asemenea un act de terorism participarea la o grupare formată sau la o înțelegere stabilită în vederea pregătirii, caracterizată de una sau mai multe acte materiale, a unuia din actele de terorism menționate la articolele precedente” [26].

Potrivit art. 421-5 C. pen. al Fr.: „Dirijarea sau organizarea grupării sau înțelegerii definite la articolul 421-2-1 se pedepsește cu 30 ani de închisoare penală și cu amendă de 500 000 euro” [26].

În conformitate cu art. 422-1 C. pen. al Fr.: „Orice persoană care a încercat să comită un act de terorism este scutită de pedeapsă dacă, avertizând autoritatea administrativă sau judiciară, a permis evitarea realizării infracțiunii și identificarea, dacă este cazul, a celorlalți vinovați” [26].

Concluziile desprinse din cercetarea meticuloasă a legislației penale franceze, în partea ce vizează organizațiile criminale/ teroriste, sunt următoarele:

1. Legislația penală a Franței nu conține o normă independentă care ar reglementa răspunderea pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale, în sensul înțeles de legiuitorul moldav.

2. Incriminarea și sancționarea grupării sau înțelegerii criminale are loc doar pentru un anumit tip de infracțiuni, prevăzut în mod exhaustiv de C. pen. În același mod, activitatea asociației de răufăcători devine penal-condamnabilă doar pentru infracțiunile/ delictеle pedepsite cu închisoare mai mare de 5 ani.

3. Pentru asocierеa la comiterea unei infracțiuni inclusiv și persoana juridică devine subiect al infracțiunii.

4. Dirijarea, organizarea, participarea la o grupare în scopul pregătirii actelor de terorism constituie o componentă de infracțiune separată de acelea care incriminează faptele infracționale aferente grupurilor criminale.

5. Atât normele ce instituie răspundere penală pentru grupările criminale, cât și cele ce vizează grupurile teroriste, prevăd modalități speciale de liberare de pedeapsă penală.

Republica Federală Germania. Ca și în cazurile anterior cercetate, în legislația penală a Germaniei răspunderea penală pentru constituirea de grupări infracționale (art. 129 C. pen.) și constituirea de grupări teroriste (art. 129a C. pen.) este

statuată la norme de drept diferite.

Astfel, conform art. 129, alin. (1) Codul penal al Republicii Federale Germane (C. pen. al R.F.G.): „Cu închisoare de până la 5 ani sau cu amendă se pedepsește persoana care constituie o grupare sau participă în calitate de membru la o grupare al cărei scop sau a cărei activitate este săvârșirea de fapte penale sancționate cu pedeapsa cu închisoare de maximum 2 ani. Cu închisoare de până la 3 ani sau cu amendă se pedepsește persoana care sprijină o astfel de grupare sau recrutează pentru aceasta membri sau susținători” [28].

Definiția grupării criminale este prevăzută imediat de alin. (2) al aceluiași articol, potrivit căruia: „O grupare este o asociere independentă de lungă durată, caracterizată prin stabilirea unor roluri ale membrilor acesteia, continuitatea apartenenței și specificitatea structurii, de mai mult de două persoane în scopul urmării unui interes comun” [28].

Articolul 129, alin. (3) C. pen. al R.F.G. instituie cazuri de neaplicare a normei juridico-penale: „1. Dacă gruparea este un partid politic pe care Curtea Constituțională Federală nu l-a declarat neconstituțional, 2. dacă săvârșirea de fapte penale este doar un scop sau o activitate de importanță periferică sau 3. dacă scopurile sau activitatea grupării se referă la faptele penale de la art. 84 – art. 87” [28]. La articolele 84-87 C. pen. al R.F.G. sunt stipulate infracțiunile ce țin de continuarea activității partidelor declarate neconstituționale, propaganda organizațiilor neconstituționale, sabotaj etc.

Alineatele (4) și (5) ale normei pre-citate fac referire la susceptibilitatea sancționării formelor neconsumate de infracțiune (pregătirea și tentativa), precum și înăsprirea sancțiunii în cazurile deosebit de grave, la care se atribuie activitatea organizatorului sau susținătorul grupului infracțional.

Alineatele (6) și (7) ale art. 129 C. pen. al R.F.G. intervin cu circumstanțele de liberare și atenuare a pedepsei penale.

Astfel, conform art. 129, alin. (6) C. pen. al R.F.G.: „În cazul participanților al căror grad de vinovăție este redus și a căror contribuție este de importanță periferică instanța poate renunța la aplicarea pedepsei conform dispozițiilor alin. 1 și 4” [28], iar potrivit mențiunii de la finele articolului nominalizat: „Dacă făptuitorul își îndeplinește scopul de a împiedica continuarea existenței grupării sau dacă acesta este îndeplinit fără implicarea sa făptuitorul nu se pedepsește” [28].

Conform alin. (7) al aceluiași articol: „Instanța poate dispune reducerea pedepsei conform propriilor convingeri (art. 49 alin. 2) sau poate renunța la aplicarea acestor dispoziții dacă făptuitorul: 1. se străduiește în mod benevol și serios să împiedice continuarea existenței grupării sau săvârșirea unei fapte penale corespunzător unuia dintre scopurile acesteia sau 2. informează în mod benevol o instituție competentă cu privire la cunoștințele sale atât de devreme încât faptele penale a căror pregătire o cunoaște mai pot fi împiedicate” [28].

În urma suprapunerii normelor penale de la art. 284 C. pen. al R.M. și art. 129 C. pen. al R.F.G. se reliefează următoarele particularități ale celei din urmă incriminări:

1. Este supusă sancționării atât constituirea, cât și participarea la un grup infracțional organizat.

2. Scopul grupării constituite rezidă în comiterea faptelor penale de o anumită gravitate.

3. Activitatea de sprijin a grupului infracțional organizat nu este restrânsă printr-o enumerare exhaustivă a acțiunilor constitutive.

4. Se diferențiază răspunderea penală pentru organizare, sprijinire, participare în ceea ce vizează grupul infracțional organizat.

5. Clauzele de impunitate, de liberare de pedeapsă penală și reducere a acesteia acordă un spațiu operațional de mare anvergură organelor de drept în vederea descoperirii și documentării eficiente a infracțiunii.

Norma de la art. 129a C. pen. al R.F.G. prezintă interes pentru studiul în cauză doar sub aspectul alin. (1) și (2), întrucât alin. (3)-(9) al art. 129a sunt conforme dispozițiilor analogice ale art. 129 C. pen. al R.F.G.

Astfel, conform art. 129a, alin. (1) C. pen. al R.F.G.: „Persoana care constituie o grupare (art. 129 alin. 2) ale cărei scopuri sau a cărei activitate vizează săvârșirea unor fapte de 1. omor (art. 211) sau lovituri cauzatoare de moarte (art. 212) sau genocid (art. 6 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau fapte penale împotriva umanității (art. 7 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau infracțiuni de război (art. 8, art. 9, art. 10, art. 11 sau art. 12 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau 2. fapte penale contra libertății persoanei în cazurile prevăzute la art. 239a sau art. 239b, sau 3. persoana care participă la o astfel de grupare în calitate de membru se pedepsește cu închisoare de la 1 an la

10 ani” [28].

Conform art. 129a, alin. (2) C. pen. al R.F.G.: „Cu aceeași pedeapsă se pedepsește persoana care constituie o grupare ale cărei scopuri sau a cărei activitate vizează 1. producerea de vătămări corporale sau psihice grave unei alte persoane, în special de tipul celor prevăzute la art. 226, 2. săvârșirea de fapte penale conform art. 303b, art. 305, art. 305a sau fapte penale care reprezintă un pericol pentru ordinea publică în cazurile prevăzute la art. 306 – art. 306c sau art. 307 alin. 1 – 3, art. 308 alin. 1 – 4, art. 309 alin. 1 – 5, art. 313, art. 314 sau art. 315 alin. 1, 3 sau 4, art. 316b alin. 1 sau 3 sau art. 316c alin. 1 – 3 sau art. 317 alin. 1m, 3. fapte penale contra mediului înconjurător în cazurile prevăzute la art. 330a alin. 1 – 3, 4. fapte penale conform art. 19 alin. 1 – 3, art. 20 alin. 1 sau 2, art. 20a alin. 1 – 3, art. 19 alin. 2 punctul 2 sau alin. 3 punctul 2, art. 20 alin. 1 sau 2 sau art. 20a alin. 1 – 3, fiecare și coroborat cu art. 21 sau art. 22a alin. 1 – 3 din Legea privind controlul armelor de război sau 5. fapte penale conform art. 51 alin. 1 – 3 din Legea privind regimul armelor sau persoana care participă la o astfel de grupare în calitate de membru dacă una dintre faptele menționate la punctele 1 – 5 vizează intimidarea populației în mod semnificativ, constrângerea unei autorități publice sau a unei organizații internaționale prin violență sau prin amenințare cu violența sau îndepărtarea sau limitarea considerabilă a structurilor fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unui stat sau ale unei organizații internaționale și care prin modul de săvârșire sau efecte poate dăuna considerabil unui stat sau unei organizații internaționale” [28].

Prin urmare, se remarcă 2 subtilități semnificative ale art. 129a C. pen. al R.F.G. în coraport cu art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M. și anume:

Constituirea sau participarea în calitate de membru la o grupare teroristă urmărește scopul comiterii unor anumitor infracțiuni: omor, vătămări ale integrității corporale, infracțiuni de război, infracțiuni contra libertății persoanei, fapte penale contra ordinii publice, mediului înconjurător ori fapte penale prin care se aduce atingere regimului armelor și altele asemenea.

Faptele penale care reprezintă scopul constituirii grupării teroriste vizează, alternativ, intimidarea populației în mod semnificativ ori constrângerea unei autorități publice sau a unei organizații internaționale. Modalitățile de intimidare/ constrângere sunt: violență, amenințare cu violența,

îndepărtarea sau limitarea considerabilă a structurilor fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unui stat sau ale unei organizații internaționale. Condițiile în care are loc săvârșirea intimidării sau constrângerii le constituie susceptibilitatea de a dăuna considerabil unui stat sau unei organizații internaționale.

Se menționează că scopul comiterii faptelor penale descrise la art. 129a, alin. (1) și (2) C. pen. al R.F.G., modalitățile și condițiile de realizare a acestora, într-o formă cvasi-similară, sunt prevăzute la art. 278, alin. (1) C. pen. al R.M. Respectiv, legiuitorul german nu s-a limitat la noțiunea de „grupare teroristă”, ci a purces la descrierea activității teroriste ca formă de manifestare a participației penale în cauză. Or, spre exemplu, omorul comis în cadrul unei grupări teroriste, pentru calificarea în corespundere cu art. 129a C. pen. al R.F.G., urmează să fie susținut de un anumit scop, realizat prin anumite modalități și în anumite circumstanțe.

Italia. În cazul legislației penale a Italiei există o dihotomie atât a noțiunii, cât și a incriminării răspunderii penale pentru crearea unei organizații criminale: art. 416 Cod penal al Italiei (C. pen. al It.) prevede răspundere pentru constituirea unui grup infracțional organizat, iar art. 416-bis C. pen. al It. – pentru gruparea de tip mafiot.

În conformitate cu prevederile art. 416 C. pen. al It.: „Atunci când trei sau mai multe persoane se asociază în scopul de a comite mai multe infracțiuni, cei care promovează sau constituie sau organizează grupul sunt pedepsiți, doar pentru asta, cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Pentru simplul fapt de a participa la grup, pedeapsa este cu închisoarea de la 1 la 5 ani.

Șefii sunt supuși la aceeași pedeapsă stabilită pentru promotori.

Dacă asociații străbat înarmați pământurile sau străzile publice, se aplică închisoarea de la 5 la 15 ani.

Pedeapsa este majorată dacă numărul asociaților este de 10 sau mai mulți.

Dacă grupul este destinat comiterii unuia din infracțiunile prevăzute la art. 600, 601, 601-bis și 602, precum și la art. 12, alin. 3-bis din legea-cadru a dispozițiilor privind reglementarea imigrării și normele asupra condiției de străin, potrivit Decretului-lege nr. 286 din 25 iulie 1998, precum și la art. 22, alin. 3 și 4 și 22-bis, alin. 1 din Legea nr. 91 din 1 aprilie 1999, se aplică închisoarea de la 5 la 15 ani în cazurile prevăzute de primul alineat și de

la 4 la 9 ani în cazurile prevăzute de alin. 2.

Dacă grupul are drept scop comiterea unuia din infracțiunile prevăzute la art. 600-bis, 600-ter, 600-quater, 600-quater.1, 600-quinquies, 609-bis, atunci când fapta este comisă în dauna unui minor în vârstă de până la 18 ani, 609-quater, 609-quinquies, 609-octies atunci când fapta este comisă în dauna unui minor de 18 ani și 609-undecies, se aplică închisoarea de la 4 ani la 8 ani în cazurile prevăzute de primul alineat și închisoarea de la 2 la 6 ani în cazurile prevăzute de alin. 2” [29].

Potrivit art. 416-bis C. pen. al It.: „Cel care face parte dintr-o grupare de tip mafiot formată din trei sau mai multe persoane, este pedepsit cu închisoare de la 10 la 15 ani.

Cei care promovează, conduc sau organizează gruparea sunt pedepsiți, doar pentru asta, cu închisoare de la 12 la 18 ani.

Gruparea este de tip mafiot când cei care fac parte din ea se folosesc de puterea de intimidare a legăturii prin asociere, de condiția de supunere și de complicitate care decurg din aceasta pentru a săvârși infracțiuni, spre a dobândi în mod direct sau indirect gestionarea ori controlul activităților economice, concesiunilor, autorizațiilor, antreprenoriatelor și serviciilor publice sau pentru a realiza profituri sau avantaje nemeritate pentru sine sau pentru alții ori în scopul împiedicării sau îngreunării exercitării libere a votului sau obținerii de voturi pentru sine sau pentru alții cu ocazia consultărilor electorale.

Dacă gruparea este înarmată se aplică pedeapsa cu închisoare de la 12 la 20 ani în cazurile prevăzute la alin. (1) și de la 15 la 26 ani în cazurile prevăzute la alin. (2).

Gruparea este considerată înarmată atunci când participanții au la dispoziție, pentru atingerea scopurilor grupării, arme sau materiale explozibile, chiar dacă sunt ascunse sau ținute într-un loc de depozitare.

Dacă activitățile economice al căror control intenționează să-l preia sau să-l păstreze asociații sunt finanțate în întregime sau în parte cu prețul, produsul sau profitul infracțiunilor, pedepsele prevăzute la alineatele precedente sunt majorate de la o treime la jumătate.

Față de condamnat este întotdeauna obligatorie confiscarea bunurilor care au servit sau au fost destinate comiterii infracțiunii și a bunurilor care reprezintă prețul, produsul, profitul sau obligația acesteia.

Dispozițiile prezentului articol se aplică și

grupărilor camorra, ’ndraghetta și altor grupări, indiferent de denumirea lor pe plan local, inclusiv cele străine care, folosindu-se de forța de intimidare a legăturii prin asociere urmăresc scopuri corespunzătoare acelorale ale grupărilor de tip mafiot” [29].

Deosebiriile dintre legislația penală a Italiei și a Republicii Moldova, la capitolul incriminării și sancționării organizației criminale, rețin, *inter alia*, următoarele:

1. Este sancționată activitatea de promovare a grupului infracțional organizat, plasând-o în rând cu constituirea și organizarea acesteia.

2. În dependență de constituirea numerică fie nu se atestă componența de infracțiune de la art. 416 C. pen. al It (< 3 persoane), fie se agravează răspunderea și, corelativ, pedeapsa penală (> 10 persoane).

3. Scopul pentru care se constituie, organizează, promovează sau se ia parte dintr-un grup infracțional organizat agravează răspunderea și pedeapsa penală.

4. Disparitățile dintre grupul infracțional organizat și gruparea de tip mafiot, bazându-se pe anumite mijloace, legături, circumstanțe și scopuri concrete, determinate doar pentru ultima formă a criminalității organizate, demonstrează pericolul social majorat și justifică o sancționare mai aspră anume în cazul grupului de tip mafiot.

5. Înarmarea grupului infracțional organizat sau, după caz, a grupului de tip mafiot, condiționează agravarea răspunderii penale.

Interes științific prezintă și norma de la art. 418 C. pen. al It.: „Cel care, în afara cazurilor de complicitate la infracțiuni sau de favorizare, oferă adăpost sau hrană, ospitalitate, mijloace de transport, instrumente de comunicare uneia din persoanele care participă la grupare este pedepsit cu închisoare de la 2 la 4 ani.

Pedeapsa este majorată dacă asistența este acordată permanent.

Nu se pedepsește cel care comite fapta în favoarea unei rude apropiate” [29].

Așadar, asistența acordată asociațiilor unui grup infracțional organizat sau a unui grup de tip mafiot, în modalitățile strict reglementate de lege, este supusă răspunderii și, respectiv, pedepsei penale.

În ceea ce privește asociațiile constituite în scop de terorism, inclusiv internațional sau de răsturnare a ordinii democratice, art. 270-bis intervine cu următorul text legislativ:

„Cel care promovează, constituie, organizează, conduce sau finanțează asociații care își propun să comită acte de violență în scop de terorism sau de răsturnare a ordinii democratice este pedepsit cu închisoare de la 7 la 15 ani.

Oricine participă la aceste asociații este pedepsit cu închisoare de la 5 la 10 ani.

În înțelesul legii penale, scopul de terorism intervine atunci când actele de violență sunt îndreptate împotriva unui stat străin, o instituție sau un organism internațional.

Față de condamnat este întotdeauna obligatorie confiscarea bunurilor care au servit sau au fost destinate comiterii infracțiunii și a bunurilor care reprezintă prețul, produsul, profitul din aceasta sau constituie folosirea acestora” [29].

Alte forme de manifestare a criminalității organizate în cazul legislației penale ale Italiei țin de: asociații subversive (art. 270), grupuri înarmate (art. 306), grupuri înarmate fără scopul de a comite infracțiuni (art. 653).

Republica Federativă a Braziliei. Din punct de vedere al apartenenței la marile sisteme de drept ale lumii, Brazilia aparține sistemelor de inspirație germanică [30, p. 10].

La art. 288 Cod penal al Republicii Federative Brazilia (C. pen. al R.F.B.), denumit *Asociația criminală*, se instituie în esență răspunderea penală pentru infracțiunea de conspirație, după cum urmează: „Asocierea a 3 sau mai multe persoane într-un grup sau bandă în scop de comitere a infracțiunilor. Pedepsă – reclusiune de la 1 (unu) la 3 (trei) ani. Pedepsă se dublează dacă asociația este înarmată sau dacă la aceasta participă copii sau adolescenți” [31].

Infracțiunea de constituire a miliției private, prevăzute la art. 288-A C. pen. al R.F.B., dispune de următorul conținut: „Crearea, organizarea, reunirea, susținerea sau finanțarea unei organizații militare, miliției private, grupului sau echipei cu scopul comiterii oricăror infracțiuni prevăzute de prezentul Cod. Pedepsă – reclusiune de la 4 (patru) la 8 (opt) ani” [31].

Din rândul altor infracțiuni care se încadrează în Capitolul IX (*Infracțiuni contra păcii publice*) al C. pen. al R.F.B. fac parte Instigarea la infracțiune (art. 286) și Justificarea infracțiunii sau a infractorului (art. 287).

Legea R.F.B. nr. 12.850 din 02.08.2013 [32], definește „organizația criminală”, prevede metodele de investigație și urmărire penală, modalitățile de obținere a probelor, infracțiunile

penale conexe organizației criminale, precum și procedura urmăririi penale aplicate în cazul acestor organizații. Totodată, dispozițiile acestei legi se aplică și organizațiilor teroriste (art. 1, par. 2).

Conform art. 1, par. 1 al legii nominalizate *supra*, prin „organizație criminală” se înțelege „[o] asociație de 4 sau mai multe persoane, structural organizate și caracterizate prin diviziunea muncii, în scop de obținere, direct sau indirect, a unui avantaj de orice gen prin practicarea infracțiunilor a căror pedeapsă maximă depășește 4 ani de închisoare sau care sunt transnaționale prin caracterul lor” [32].

Această definiție largă, cu toate acestea, încorporează diferite tipuri de organizații criminale, începând de la ierarhiile verticale rigide ale membrilor cu angajamente pe viață, la rețele mai mici, mai efemere și neierarhice, precum și diverselor variații și combinații între acestea [33, p. 5-6].

Conform art. 2 al aceleiași legi: „Promovarea, stabilirea, finanțarea sau integrarea, personal sau prin intermediar, a unei organizații criminale se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani și o amendă, fără a aduce atingere sancțiunilor suplimentare pentru comiterea altor infracțiuni conexe.

§1 Aceleași sancțiuni se aplică și celor care împiedică sau opresc în vreun fel investigarea unei infracțiuni care implică o organizație criminală.

§2 Sancțiunile sunt dublate dacă se folosește o armă de foc în timpul unei operațiuni desfășurate de organizația criminală.

§3 Pedepsă este majorată pentru cei care exercită conducerea, individual sau colectiv, a organizației criminale, chiar dacă conducătorul nu efectuează personal astfel de acte.

§4 Pedepsă crește cu 1/6 (o șasime) – 2/3 (două treimi):

I dacă participă copii sau adolescenți;

II dacă participă un funcționar public, iar această condiție este folosită de organizația criminală pentru comiterea infracțiunii;

III dacă produsul sau beneficiul din infracțiune este îndreptat, total sau parțial, în străinătate;

IV dacă organizația criminală are alte legături cu organizațiile criminale independente;

V în cazul în care se demonstrează caracterul transnațional al organizației” [33, p. 5-6].

Existența posibilității suspendării condiționate a executării pedepsei pentru comiterea infracțiunilor de terorism (art. 83, pct. V C. pen. al R.F.B.), în condițiile absenței vreunei norme în

cadrul legii penale, și aplicarea Legii nr. 12.850/2013 organizațiilor de tip terorist, induce spre ideea incriminării răspunderii penale pentru activitatea unei organizații teroriste într-o lege penală specială.

Definiția „organizației teroriste” se regăsește la art. 19, par. II al Legii 13.260 din 16.03.2016, conform căruia: „Organizațiile teroriste sunt cele care vizează practicarea unor acte de terorism definite în mod legal” [34]. Definiția actului terorist și formele de realizare a acestuia sunt statuate la art. 2 al legii de referință, însă citarea acestuia ar excede obiectul studiului realizat.

În acord cu art. 3 al Legii 13.260/2016: „Oricine promovează, creează, ia parte, oferă asistență, personal sau prin intermediar, unei organizații teroriste va fi pedepsit după condamnare cu închisoare de la 5 la 8 ani și amendă” [34].

Concluzii. În urma cercetării minuțioase a legislației penale a Republicii Federative a Braziliei în privința formelor complexe de organizare criminală, se constată următoarele:

1. Faptele de creare, conducere, participare la organizațiile criminale și la cele teroriste sunt prevăzute în legi penale speciale, fiind excluse din Codul penal;

2. Infracțiunea de creare, conducere, reunire, susținere sau finanțare a unei organizații militare sau miliției private (art. 288-A C. pen. al R.F.B.), fiind un corespondent al art. 282 C. pen. al R.M. (Organizarea unei formațiuni paramilitare

ilegale sau participarea la ea), are trasat un scop determinat – comiterea infracțiunilor stipulate în Codul penal, ceea ce îi conferă un caracter corelativ unei organizații criminale.

3. Pedepsa pentru conspirația criminală se dublează în cazul în care membrii asociației, după caz doar unii dintre aceștia, sunt înarmați sau sunt copii.

Înarmarea membrilor asociației și constituirea acesteia din copii sau adolescenți determină un regim sancționator înăsprit și în cazul unei organizații criminale.

4. Existența unei organizații criminale, prin definiție, este condiționată de comiterea infracțiunilor de o anumită gravitate (cele pedepsite cu închisoare pe un termen mai mare de 4 ani).

5. Conducerea unei organizații criminale este sancționată diferențiat de restul activităților aferente organizației criminale, în sensul agravării răspunderii și pedepsei penale.

6. Printre altele, se supune pedepsei penale orice activitate de promovare și finanțare a organizației criminale, zădărnicierea activităților de investigație a infracțiunilor comise de aceasta.

7. Implicarea unui funcționar public în activitatea desfășurată de către o organizație criminală, precum și caracterul transnațional al acesteia sunt privite ca circumstanțe de agravare a răspunderii penale.

Bibliografie

1. POPESCU S. *Metoda comparativă în cercetarea juridică*. Râmnicul-Vâlcea: Curierul de Râmnic, 15 mai, 2012.
2. LENAERTS K. *Prefața la Compendiul jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017)*. București: Wolters Kluwer, 2017, p. 15. 537 p.
3. DUȘA A. *Elemente de analiză comparativă*. București: Tritonic, 2014, p. 47. 220 p.
4. LEGRAND P. *Drept comparat*. București: ed. Lumina Lex, 2001, p. 79.
5. СЕРГЕЕВСКИЙ Н.Д. Русское уголовное право: пособие к лекциям. Часть Общая. Изд. седьмое. Санкт-Петербург, 1908 г., стр. 278. 522 с.
6. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [цитат 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
7. Уголовное право Российской Федерации. Учебник. 2-е издание. Под общей редакцией заслуженного юриста РФ, доктора юридических наук, профессора БРИЛЛИАНТОВА А.В. Москва: Проспект, 2015, стр. 687. 1184 с.
8. КИРИЦА В., КАЗАЧКОВ А. Ответственность за создание преступной организации

- или руководство ею в уголовном законодательстве зарубежных стран. Материали міжнародної науково-практичної конференції. Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут, 13 травня 2016 р., стр. 240. 356 с.
9. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [цитат 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
 10. STĂNCILĂ C.L., GÎRLEANU C.G. *Combaterea spălării banilor și a fenomenului finanțării terorismului*. Bacău: Editura Rovimed Publishers, 2012, p. 66. 405 p.
 11. *Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova în dosarul nr. 4-1re-74/2015 din 07.04.2015*. http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=711 (accesat la 30.09.2018)
 12. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [цитат 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
 13. Федеральный закон от 06.03.2006 № 35-ФЗ (ред. от 26.05.2021) „О противодействии терроризму” [цитат 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_58840/f3a150581ab0bd8135bd5a08ceed1406dc1e4a07/#dst27
 14. *Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului nr. 120 din 21.09.2017*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.10.2017, nr. 364-370.
 15. COJOCARU R., CAZACICOV A. *Crearea sau conducerea unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist*. În: „Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului contemporan. Materialele conferinței științifico-practice internaționale 16 martie 2017”, Chișinău, 2017, p. 70-71.
 16. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации „О некоторых вопросах судебной практики по уголовным делам о преступлениях террористической направленности”, 09.02.2012, № 1
 17. Уголовный кодекс Украины от 5 апреля 2001 года № 2341-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.07.2021 г.) [цитат 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30418109&doc_id2=30418109#activate_doc=2&pos=86;-149&pos2=2167;-109
 18. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.07.2021 г.) [цитат 24.09.2021]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=281;-136
 19. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.05.2021 г.) [цитат 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30414984#pos=54;-48
 20. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден Законом Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.04.2021 г.) [цитат 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=294;-59&sel_link=1002411962
 21. Уголовный кодекс Республики Армения от 18 апреля 2003 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.06.2021 г.) [цитат 24.09.2021]. Disponibil: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>
 22. *Codul penal al României nr. 286 din 2009, în vigoare din 01.02.2014*. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 510 din 24.07.2009.
 23. *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000.
 24. Legea României privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [цитат 24.09.2021]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57494>
 25. БОГДАНОВА Э.Ю. Уголовный кодекс Франции как гарант соблюдения принципа законности. В: Социально-экономические явления и процессы, том 9, № 10, 2014 г., стр. 171. 231 с.
 26. *Codul penal al Republicii Franceze*. În: Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene, proiect editorial ela-

- borat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html>
28. PAȘCA I.-C. *Combaterea criminalității organizate în dreptul penal francez: asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni și banda organizată*. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara*, p. 69.
 29. *Codul penal al Republicii Federale Germane*. În: *Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>
 30. *Codul penal al Republicii Italia*. În: *Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>
 31. IONESCU S. *Semnificația jurisprudenței și autoritatea precedentului în marile familii de drept*. În: *Studii de drept românesc. Serie Nouă, Anul 21(54), nr. 1, ianuari-martie 2009*. București: Editura Academiei Române, 2010, p. 10. 130 p.
 32. *Cydogo Penal de la República Federativa del Brasil*. Decreto-Lei No 2.848, 07.12.1940 [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/Decreto-Lei/Del2848.htm
 33. *Lei No. 12.850, de 2 de Agosto de 2013* [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2011-2014/2013/Lei/L12850.htm
 34. BAILEY J., MATTHEW M.T. *Evade, Corrupt, or Confront Organized Crime and the State in Brazil and Mexico*. In: *Journal of Politics in Latin America*, nr. 2, 2009, p. 5-6. 131 p.
 35. *Lei No. 13.260, de 16 de março de 2016* [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/CCIVIL_03/_Ato2015-2018/2016/Lei/L13260.htm

Despre autori

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com

Andrei CAZACICOV,
master în drept,
 judecător, judecătoria Briceni
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: andreicazacicov@gmail.com